

การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

Learning Development to Develop Social Skills

พระมหาอุดร อุตุตโร (มากดี)¹ และพระครูสิริภุรินิทัศน์ (ฐิตสกลโค ดิษสวรรณ)²

Phramaha Udorn Uttaro (Makdee) and Phrakhru Siriphurinithat (Thitasaggo Ditsawan)

Received: January 15, 2023

Revised: May 14, 2023

Accepted: June 11, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ผลการศึกษา พบว่า มนุษย์จะต้องมีการใช้ชีวิตที่เริ่มจากกลุ่มสังคมเล็ก ๆ ที่เรียกว่า ครอบครัว จนไปสู่การเพิ่มจำนวนคนเป็นสังคมใหญ่ ทุกสังคมคงต้องมีการติดต่อสื่อสารกันจำเป็นจะต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ที่เรียกว่าทักษะทางสังคม การเรียนรู้ทักษะทางสังคมสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตผ่านค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ผ่านประสบการณ์ที่สะสมมาของตนเอง และรับรู้ว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน บุคคลต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น มีการทำงานร่วมกันแก้ไขความขัดแย้งของตนเอง สามารถปฏิบัติตัวได้ทุกสภาพแวดล้อม สมาชิกที่มีทักษะทางสังคมดีย่อมบ่งบอกว่าเป็นสังคมที่ดี รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ต่อคนส่วนมาก แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าสมาชิกมีความบกพร่อง จะทำให้มีแต่ความวุ่นวาย มีความเดือดร้อน ดังนั้นการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมเพื่อให้รู้จักการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และควบคุมพฤติกรรมตนเอง สามารถอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: การพัฒนา, การเรียนรู้, ทักษะทางสังคม

¹⁻² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity

Corresponding author, e-mail: udon921@gmail.com, Tel. 093-5429642

Abstract

This academic article aimed to study the learning development to develop social skills. The results of the study found that humans must live a life that began with a small social group called a family until the number of people increased into a large society. Every society must communicate with each other and need to learn how to live together. It consisted of various skills called social skills. Learning social skills can be learned throughout one's life through one's own values, beliefs, culture, and accumulated experiences and it was recognized that it was a part of everyday life. A person must have communication with others, work together to resolve their own conflicts, be able to behave in every environment. Members with good social skills indicated a good society, learn to sacrifice your own interests for the benefit of the majority. On the contrary, if a member had a disability. It will cause only chaos, be in trouble. Therefore, developing learning to develop social skills in order to know how to solve problems appropriately and control your own behavior to be able to live happily together in society.

Keywords: Development, Learning, Social Skills

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลกระทบให้ประชาคมโลกต้องปรับแนวทางในการดำเนินชีวิต ระบบกลไกในการทำงานทั้งเพื่อความอยู่รอด ท่ามกลางกระแสการแข่งขันของโลกที่รุนแรงมากขึ้นนั้น มีข้อจำกัดหลายด้าน ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าว โดยการพัฒนาที่ต้องเน้นย้ำ คือ การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยการยกระดับคุณภาพการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการหล่อหลอมเกลาสร้างคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล ความสำคัญของการศึกษาจึงมี 2 มิติ คือ มิติแรก เป็นการพัฒนาองค์ความรู้และสมรรถภาพในเรื่องต่าง ๆ และมิติที่

สอง เป็นการพัฒนาบุคคลหรือผู้ศึกษาเองให้มีความคิด ความประพฤติ ทักษะคิด ค่านิยมและ คุณธรรม (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2555) สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะทาง สังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จึงจำเป็นต้องมี ความสามารถทางสังคมในการปรับตัวเป็นอย่งดี และทักษะทางสังคมยังมีความสำคัญในการช่วย พัฒนาตัวบุคคลให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข การขาดทักษะทางสังคมนั้นจะทำ ให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นตลอดจนอาจจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนา ทางจิตใจและนำมาสู่ปัญหาต่อตนเองและผู้อื่นตามมา จุดหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาทักษะทางสังคม คือ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการ คิด ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการแก้ไขปัญหาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ให้สอดคล้อง กับกับความต้องการของสังคมในการสร้างพลเมืองที่ดีของประเทศ ทักษะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล เป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนควรแสดงออกต่อกันในการดำเนินชีวิตประจำวัน

จากความสำคัญของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมดังกล่าวข้างต้น มุ่งเน้นให้เป็น ผู้เรียนรู้จักทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักการจัดการปัญหา และความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ตลอดจนรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่จะ ส่งผลกระทบต่อนตนเองและผู้อื่น โดยทักษะทางสังคมเป็นพื้นฐานของการสร้างการติดต่อ การ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งทางตรงและทางอ้อม อันนำไปสู่การสร้างความรักความตระหนักถึงความรัก และคุณค่าระหว่างกันของมนุษย์ และความสงบสุขของสังคม

แนวคิดของการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการในการพัฒนาความสามารถ และศักยภาพของมนุษย์ในด้าน ต่าง ๆ อาทิ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ การเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของ มนุษย์ มนุษย์อาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการ คือ ความต้องการการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาวะต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง และ ความต้องการที่มี การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อเพิ่มพูนความฉลาดเฉลียว และประสบการณ์ เพื่อให้สามารถ ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ความหมายของการเรียนรู้ (Learning) เป็นผลมาจากประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมและ มีการฝึกฝนตั้งแต่วัยทารก สิ่งที่มีอิทธิพล ได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ ความต้องการ และ ความสนใจของเด็ก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร ที่เกิดขึ้นในสมอง เมื่อ

เซลล์ประสาทได้รับการกระตุ้น (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, 2556) ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน (อัครา เอิบสุขสิริ, 2557) ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2556) ซึ่งพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากการสังเกตพฤติกรรมและผลของการแสดงพฤติกรรมของบุคคลอื่น เกิดจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของ 2 สิ่งที่ปรากฏขึ้นพร้อมกันหรือใกล้เคียงกัน จนทำให้บุคคลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 2 นั้นเข้าด้วยกันโดยอัตโนมัติ กล่าวคือ เมื่อมีสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นจะต้องมีอีกสิ่งหนึ่งตามมาเสมอ (นุชรี อุปภัย, 2556) สรุป การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึกฝน เป็นพฤติกรรมทั้งที่สามารถสังเกตเห็นได้ และไม่สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้นสิ่งที่มีอิทธิพล ได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ ความต้องการและความสนใจของเด็ก ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ความสามารถต่าง ๆ ของเด็กถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่การเกิดของชีวิตมนุษย์ ปัจจุบันมีแนวคิดที่ว่ามนุษย์เรานั้นเรียนรู้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา เมื่อคลอดออกมาแล้วจะมีพัฒนาการเรียนรู้ในสังคมได้เร็วกว่าเด็กที่ไม่ได้มีการสื่อสารกับพ่อแม่ ดังนั้น การเรียนรู้จึงมีความสำคัญดังนี้

ณิรดา เวชญาลักษณ์ (2559) กล่าวว่า ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะในด้านการสื่อสาร นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ มีการพัฒนานวัตกรรมเพื่อจะช่วยเหลือเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนทุกระดับ โดยเฉพาะความรู้ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างสูงสุด การศึกษาไทยจึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ให้ทันสถานการณ์โลก วางเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะในการค้นคว้ามีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดเวลา และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่จะเป็นตัวกลางสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนระหว่างครูกับผู้เรียน สถานศึกษาหลายแห่งมีการนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้หลายประเภท เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction: CAI) การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web - Based Instruction: WBI) การเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) และกระบวนการฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Training) การเรียนรู้ด้วยมีความสำคัญ 4 ประการ คือ

1. บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่าบุคคลที่เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้ผู้สอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้บุคคลที่เรียนรู้ด้วยตนเอง จะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย และมีแรงจูงใจสูง สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่า และยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับการสอนแต่อย่างเดียว

2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสอดคล้องกับกระบวนการทางธรรมชาติของจิตวิทยาพัฒนาการ เมื่อแรกเกิดบุคคลต้องพึ่งผู้อื่น จำเป็นต้องมีบิดามารดา ปกป้องและตัดสินใจแทนแต่เมื่อบุคคลเติบโตขึ้นมีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นจะค่อย ๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งผู้อื่น ไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับของผู้อื่น จะมีความเป็นตัวของตัวเองเพิ่มขึ้นสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง และชี้นำตนเองได้

3. มีนวัตกรรมทางการศึกษาเพิ่มขึ้นมาก เช่น มีหลักสูตรใหม่ ชั้นเรียนแบบเปิด การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่เปิดให้บริการสำหรับบุคคลภายนอก เป็นต้น รูปแบบของนวัตกรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นความรับผิดชอบของผู้เรียนที่จะต้องเริ่มจากการริเริ่ม การเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. ความเปลี่ยนแปลงของโลกหลาย ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการแนวคิดใหม่ในการศึกษา ได้แก่

4.1 ความรู้ต่าง ๆ ที่มนุษย์เรียนรู้และสะสมไว้จะค่อย ๆ ล้าสมัยและหมดไปภายในเวลา 10 ปีหรือน้อย ดังนั้น จึงต้องพัฒนาทักษะดังกล่าว เมื่อบุคคลจบการศึกษาไปแล้ว ก็ยังสามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้เพื่อพัฒนาตนเองใหม่ความรู้ใหม่เท่าทันโลก

4.2 ความหมายของ “การเรียนรู้” หมายถึง การที่ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน เช่น เรียนรู้จากบิดา มารดา เพื่อน ครูสถาบันต่าง ๆ หรือจากสื่อมวลชน เป็นต้น นั่นคือการเรียนรู้จะเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต และบุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

4.3 การเรียนรู้ด้วยตนเอง จะไม่จำกัดอายุผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาสดังที่ตัดสินใจเลือกเรียนตามความสนใจ และความต้องการที่จะเรียนรู้ผู้เรียนที่อยู่ในวัยเยาว์ควรเน้นทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อจะได้ใช้ทักษะนี้ในการแสวงหาความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก (Knowles, M.S., 1975)

สรุป การเรียนรู้มีความสำคัญ คือ การเรียนรู้และการพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้เรียนและครูเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดทักษะที่พึงประสงค์ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ที่มีไปใช้ประโยชน์ได้จริงซึ่งครูผู้สอนต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ตามเป้าหมาย การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความสามารถ

ในการใช้ทักษะชีวิต โดยนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสมและมีคุณธรรม

ทฤษฎีการเรียนรู้ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กันและประสบการณ์ที่ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ และมีผลต่อการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมในครั้งต่อไป ซึ่งการเรียนรู้อาจเกิดจากประสบการณ์โดยตรงหรือสังเกตจากตัวแบบ ทฤษฎีการเรียนรู้แบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ (Bandura, A., 1977) ดังนี้

1. พฤติกรรมนิยม แนวคิดพื้นฐานกลุ่มนี้มองมนุษย์เหมือนกับผ้าขาวที่ว่างเปล่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองซึ่งต้องจัดเตรียมประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมภายนอกเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ โดยประสบการณ์หากมีการกระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจะกลายเป็นพฤติกรรมอัตโนมัติที่แสดงออกให้เห็นได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม กลุ่มพฤติกรรมนิยมเชื่อว่า นักทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ พาฟลอฟ (Ivan Pavlov) ธอร์นไดร์ (Edward Thorndike) และสกินเนอร์ (B.F. Skinner)

2. ทฤษฎีกลุ่มพุทธานิยม/ปัญญานิยม กลุ่มนี้เชื่อว่าบุคคลแต่ละคนมีโครงสร้างความรู้หรือโครงสร้างทางปัญญา (Schema) ภายในที่มีลักษณะเป็นโหนด (Node) หรือกลุ่มที่มีการเชื่อมโยงกันอยู่ เมื่อมนุษย์รับความรู้ใหม่จะนำความรู้นั้นไปเก็บไว้เป็นความจำชั่วคราว (Short-term Memory) และนำไปเชื่อมโยงกับความรู้ที่มีอยู่เดิม เกิดเป็นความรู้หรือความจำถาวร (Long-term Memory) นักทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ บรูเนอร์ (Bruner) เลวิน (Lewin) จิน เพียเจต์ (Jean Piaget) และลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberh)

3. กลุ่มมนุษยนิยม แนวคิดพื้นฐานกลุ่มนี้เชื่อว่ามนุษย์มีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถมีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน ซึ่งหากได้รับอิสรภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง และการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน นักทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ มาสโลว์ (Maslow) รอเจอร์ส (Rogers) โคมส์ (Knowles)

4. กลุ่มทฤษฎีผสมผสาน เป็นการผสมผสานระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยมกับทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธานิยม อาศัยทฤษฎีและหลักการที่หลากหลาย เนื่องจากการเรียนรู้

มีหลายประเภท บางประเภทสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง แต่บางประเภทมีความซับซ้อนมากจนต้องใช้ความคิดขั้นสูง นักทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ กานเย (Gagne)

สรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้คือ กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ดังเช่น แวนตาที่ช่วยเราปรับให้เกิดความชัดเจนในประสบการณ์ทางการศึกษา การวางแผนใจหรือ การสร้างไว้ในคำแนะนำเพียงหนึ่งเดียว น่าจะไม่เพียงพอ ซึ่งควรจะต้องใช้แวนตาทั้งใกล้และไกล ปรับระดับความชัดเจนและหลอมรวมทฤษฎีเหล่านี้ในการคิดเชิงสร้างสรรค์ผลงาน /ภาระงานที่ต้องการด้วยสายตาที่มองเห็นถึงความแตกต่างเพียงเล็กน้อยก็ตาม

ทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสำเร็จระยะยาวในการเรียนและงาน อาชีพมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถทางอารมณ์ (EQ) เด็กและวัยรุ่นที่มีกระบวนการเรียนรู้ และฝึก การพัฒนาทักษะทางสังคมมาดีจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการเรียน มีพฤติกรรมทางสังคม และมีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว เพื่อน และบุคคลแวดล้อม (Schwinn, T. M., et al, 2010; National Association of School Psychologist, 2008) ผู้ที่มีทักษะทางสังคมย่อมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ครู และผู้อื่น มีส่วนให้บุคคลประสบความสำเร็จได้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของบุคคล สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงเป็นเรื่องสำคัญในการที่จะเตรียม เด็กให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุข ซึ่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ทักษะทางสังคมนี้เป็นสิ่งที่ฝึกได้พัฒนาได้ และถือว่าเป็นทักษะจำเป็นสำหรับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย เพื่อใช้ในการปฏิสัมพันธ์ ติดต่อสื่อสารและการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม บุคคลที่มีทักษะทาง สังคมดีจะสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข (จรัสลักษณ์ รัตนพันธ์, 2557) สิ่งสำคัญที่ ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจกันและมีความสุขอันเป็นรากฐานสำคัญอันนำมาซึ่งความสุข ความสำเร็จในชีวิต คือ การมีทักษะทางสังคม (Social Skills) หรือความสามารถทางสังคม (Social Quotient: SQ) ซึ่งถือได้ว่าเป็น 1 ใน 3 ของปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ทักษะทางสังคมคือความสามารถ พฤติกรรม และจิตลักษณะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์และการ สื่อสารระหว่างกันในสังคม โดยมีเป้าหมายในการสร้างความสัมพันธ์อันดีหรือทางบวกกับผู้อื่น (สุดา พร ปัญญาพุกษ์ และเสริมศรี ไชยศรี, 2558)

ความหมายของทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะซึ่งมนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องมี เพราะมนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้ตามลำพัง ต้องมีเพื่อน มีกลุ่มสังคม เป็นสมาชิกของสังคม มีการ ปรับตัวอยู่ในสังคม เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ ดังนั้น ทุกกลุ่มสังคมต้องมีการติดต่อสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกัน

เพื่อให้เหมาะสมกับการอยู่ร่วมกันในสังคมของตน มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ดังนี้คือ

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2556) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ภาพของเด็กกับเพื่อน ปรับตัวในการเล่นหรืออยู่กับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำหน้าที่ตามเวลา มีความรับผิดชอบ รู้จักกาลเทศะ และการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2556) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยกับผู้ใหญ่และเพื่อนในวัยเดียวกัน เมื่อเด็กอยู่ในระยะวัยอนุบาล เด็กมักจะชอบเล่นคนเดียว แต่เมื่อโตขึ้นเด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น จะให้ความร่วมมืออย่างเป็นมิตรกับเพื่อน มีความเข้าใจในความรู้สึกของเพื่อนเพิ่มขึ้น ขณะเล่นกับเพื่อนเด็กจะใช้แรงเสริมในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน โดยการตั้งใจฟังเพื่อน การยอมรับเพื่อนด้วยการแสดงความรักและให้คำชมเชย

โกลแมน (Goleman, D., 2006) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความฉลาดทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ 1) การรับรู้ทางสังคม (Social Awareness) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกของบุคคลอื่นในสังคมเป็นการทำความเข้าใจ ความคิดความรู้สึกและอารมณ์ของบุคคลอื่นที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ทางสังคมอย่างทันทีทันใดในขณะนั้นเป็นลักษณะของการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลและสังคมที่เรานั้นเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย และ 2) การบริหารจัดการความสัมพันธ์ (Social Facility หรือ Relationship Management) หมายถึง การสร้างปฏิสัมพันธ์ในทางที่ดี มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการรับรู้ทางสังคม เป็นการที่บุคคลสามารถสัมผัสได้ถึงความรู้สึก ความคิด ความตั้งใจของบุคคลอื่น ทำให้เกิดความตระหนักทางสังคมและทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างราบรื่น

โวล์มาร์ และคณะ (Volkmar, F., et al, 2005) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่เกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับของแต่ละบุคคล เริ่มจากการผูกมิตร การมีปฏิสัมพันธ์ในทางที่ดีตลอดจนเป็นความสามารถเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

Ollhoff, J. & Ollhoff, L. (2004) ให้ความหมายว่า ทักษะทางสังคมคือ การแสดงออกของบุคคลในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งการแสดงออกด้วยภาษา (Verbal) และอวัจนภาษา (Non-Verbal) ที่แสดงออกต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อมอันนำไปสู่การสร้าง ความตระหนักถึงความรักและคุณค่าระหว่างกันของมนุษย์ และความสงบสุขของสังคม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถทางสังคมที่แสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เห็นได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงานกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจและเคารพผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกนั้นจะเป็นไปตามแบบแผน กฎ ระเบียบของสังคมและวัฒนธรรม และเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม เรียกว่า “การเรียนรู้ทางสังคม” (Socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน ถ่ายทอดให้กัน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่สังคมพึงปรารถนา

ความสำคัญของทักษะทางสังคม เป็นความสามารถของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาท่าทางในทางบวกเพื่อรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตน รู้จักปฏิบัติตนต่อผู้อื่น มีสำนึกต่อสังคมและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ทักษะสังคมเป็นองค์ประกอบทางพฤติกรรมที่สำคัญของบุคคลที่ควรปฏิบัติตาม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (Ollhoff, J. & Ollhoff, L., 2004)

นิธิบุญธวี ปือราเฮง (2558) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะทางสังคมไว้ว่าทักษะทางสังคมมีส่วนช่วยพัฒนาทั้งบุคคลและสังคม เพราะถ้าบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมมีทักษะที่จะอยู่มีความสุขแล้วสังคมก็ย่อมสงบสุขและพัฒนาเจริญงอกงามต่อไปได้อย่างมั่นคง

ชญาธิษฐ์ สุระเสนา (2559) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะทางสังคมไว้ว่าทักษะทางสังคมมีความจำเป็นสำหรับทุกเพศทุกวัย ทั้งวัยเด็กที่ต้องการศึกษาการเรียนรู้สิ่งใหม่ในชีวิตวัยรุ่นที่ต้องการยอมรับจากเพื่อนฝูงคนรอบข้าง วัยผู้ใหญ่ที่เริ่มสร้างครอบครัวและต้องการความสำเร็จในการทำงาน เนื่องจากการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ทำให้บุคคลเกิดมิตรภาพและโอกาสความก้าวหน้าในการทำงานอีกทั้งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม นำมาซึ่งความสุขสำเร็จในชีวิต กล่าวคือการมีทักษะทางสังคมที่ดีจะทำให้สามารถปรับตัวได้ซึ่งจะนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีในอนาคต ในทางตรงกันข้ามหากขาดทักษะทางสังคมจะทำให้มีปัญหาในการปรับตัวส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และเกิดโอกาสผิดพลาดในชีวิตได้

กัญญา สมบูรณ์ (2560) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมมีความสำคัญต่อมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นช่วงวัยใดก็ตาม เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทั้งนี้ทักษะทางสังคมยังมีส่วนช่วยในการพัฒนามนุษย์ให้สามารถอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นตลอดจนช่วยมนุษย์ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสามารถร่วมมือกันพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมมีความสำคัญกับการดำเนินชีวิต เนื่องจากทักษะสังคมทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติ

สุขการมีทักษะทางสังคมที่ดีจะทำให้การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์เป็นไปอย่างเหมาะสมสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติสุขและก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของทักษะทางสังคม เป็นการแสดงออกในการจัดการกับอารมณ์ในเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดี สามารถอ่านสภาพการณ์ทางสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างแม่นยำ มีปฏิสัมพันธ์ที่ราบรื่นได้ สามารถใช้ทักษะในการจูงใจผู้อื่น และเป็นผู้ดำเนินการประนีประนอม ยุติข้อโต้แย้ง เพื่อการร่วมมือกัน สามารถทำงานเป็นทีมได้และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ รู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น รวมถึงมีความสำคัญต่อสังคมและสร้างประโยชน์ให้กับสังคม องค์ประกอบของทักษะทางสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้

กัญญา สมบุรณ์ (2560) ได้สรุปองค์ประกอบของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะต่าง ๆ ที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เช่น ทักษะการมีเหตุผล ทักษะด้านความสามารถ ทักษะการอยู่ร่วมกันและการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทักษะการอยู่อย่างพอเพียง ทักษะการมีจิตสาธารณะ และทักษะการมีภาวะผู้นำ

วัชร หนูมกัญญ (2557) ได้สรุปพื้นฐานของแนวคิดทักษะทางสังคม ที่สำคัญที่ควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนา ได้แก่ การรับรู้ทางอารมณ์ความรู้สึก การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักปฏิบัติตนในสังคม การเล่นและการปฏิบัติตามกติกาของสังคม การควบคุมอารมณ์ตนเอง สุขอนามัยที่ดี

อัยยา เมิตโรสง (2557) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของทักษะทางสังคมประกอบด้วย ทักษะภาษา การทำงานร่วมกัน การแสดงความคิดเห็น การเป็นผู้นำ การมีเมตตาควบคุมอารมณ์ การกระทำของตนเอง รู้จักเคารพให้เกียรติผู้อื่น และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ชญาณิชฎ์ สุระเสนา (2559) ได้ระบุทักษะทางสังคม ประกอบด้วยพฤติกรรม 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพฤติกรรมการสื่อสาร 2) ด้านพฤติกรรมความร่วมมือ 3) ด้านพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 4) ด้านพฤติกรรมความผูกพัน 5) ด้านพฤติกรรมความรับผิดชอบ 6) ด้านพฤติกรรมการเห็นอกเห็นใจ 7) ด้านพฤติกรรมการควบคุมตนเอง

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของทักษะทางสังคมช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข บุคคลต้องมีความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถสื่อความหมายความเข้าใจกัน สามารถทำงานร่วมกันสามารถแก้ปัญหาโดยสันติวิธีเมื่อเกิดความขัดแย้ง รู้จักคิด และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อตนเองและสังคมได้ สามารถปรับตัวได้ในทุกสภาพแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่จะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและมั่นคงในชีวิต

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทักษะทางสังคมมีหลายทฤษฎี โดยผู้เขียนได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์และการพัฒนาของมนุษย์ที่สนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางสังคมที่เป็นเหตุ หรือองค์ประกอบที่มีส่วนในการสร้างพัฒนา หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทักษะทางสังคม ที่ได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดของบุคคล ประกอบไปด้วย ปัจจัยภายในตนเอง ปัจจัยจากครอบครัว ปัจจัยจากโรงเรียน ปัจจัยจากเพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ยกทฤษฎีบางทฤษฎีเท่านั้น จึงได้สรุปและนำเสนอตัวอย่างทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม ไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวคิดของซิกมันด์ ฟรอยด์ ฟรอยด์ โดยได้กล่าวถึงการแบ่งจิตของมนุษย์ออกเป็น 3 ระดับ คือจิตสำนึก จิตก่อนสำนึก และจิตไร้สำนึก โดยจิตไร้สำนึกเป็นสาเหตุสำคัญของพฤติกรรมและมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของมนุษย์ และได้มีแบ่งความต้องการทางร่างกายตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยผู้ใหญ่ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2556) ออกเป็น 5 ขั้น คือ 1) ขั้นปาก (Oral Stage) ช่วงอายุ 0-18 เดือน 2) ขั้นทวารหนัก (Anal Stage) ช่วงอายุ 18 เดือน 3 ปี 3) ขั้นอวัยวะเพศ (Phallic Stage) ช่วงอายุ 3-5 ปี 4) ขั้นแฝง (Latency Stage) ช่วงอายุ 6-12 ปี 5) ขั้นสนใจเพศตรงข้าม (Genital Stage) ช่วงอายุ 12 ปีขึ้นไป การพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสม อันเกิดจากการพัฒนาบุคลิกภาพในแต่ละช่วงวัย บุคลิกภาพมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอันเนื่องมาจากการสัมผัสกับโลกภายนอก ดังนั้น การพัฒนาทักษะทางสังคม ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของบุคลิกภาพต่าง ๆ จึงควรได้รับการพัฒนา

2. ทฤษฎีพหุปัญญาของ ได้อธิบายชนิดของเชาวปัญญา แบ่งออกเป็น 8 ชนิด ได้ดังนี้ 1) เชาวปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) 2) ความสามารถด้านดนตรี 3) เชาวปัญญาด้านเหตุผลทางคณิตศาสตร์ 4) เชาวปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ 5) เชาวปัญญาด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย 6) เชาวปัญญาเกี่ยวกับการควบคุมตนเองและการเข้าใจตนเอง 7) เชาวปัญญาที่เกี่ยวกับความเข้าใจบุคคลอื่น และ 8) เชาวปัญญาด้านการเข้าใจธรรมชาติ

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของแบนดูรา โดยแบนดูราได้จำแนกการเรียนรู้จากการสังเกตจากตัวแบบ ออกเป็น 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการใส่ใจ 2) กระบวนการจดจำ 3) กระบวนการแสดงพฤติกรรม 4) กระบวนการจูงใจ แบนดูรา สรุปว่าคนเราสามารถเรียนรู้การแสดงพฤติกรรมใหม่ ๆ ได้จากการสังเกตทั้งจากพฤติกรรมบุคคลอื่นที่ ทำให้สามารถเรียนรู้ได้ว่าพฤติกรรมควรนำไปปฏิบัติ ควรละเว้นหรือไม่ควรปฏิบัติ

4. ทักษะทางสังคมตามแนวคิดของ Ollhoff, J. & Ollhoff, L. (2004) มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง (Conflict Resolution)

องค์ประกอบที่ 2 การสร้างความสัมพันธ์ (Community Building) องค์ประกอบที่ 3 การสื่อสาร (Communication) องค์ประกอบที่ 4 ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) องค์ประกอบที่ 5 การรับมือกับปัญหา (Coping) องค์ประกอบที่ 6 การบังคับตน (Control) และองค์ประกอบที่ 7 ความมั่นใจในตนเอง (Confidence) ซึ่งทักษะทางสังคมเป็นความสามารถที่มองแบบองค์รวมไม่มองเป็นส่วน ๆ โดยมองทุกสิ่งสัมพันธ์กัน โดยถือเป็นความสามารถของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาท่าทางในทางบวกเพื่อรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักรับมือกับสถานการณ์ตามบทบาทหน้าที่ของตน รู้จักปฏิบัติตนต่อผู้อื่น

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมดังกล่าวสรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมของบุคคลนั้น สามารถพัฒนาขึ้นตามวัยของบุคคล เมื่อบุคคลมีการเจริญเติบโตขึ้น ย่อมมีพัฒนาการทางร่างกายที่พร้อมจะนำไปสู่การพัฒนาทางสังคมของบุคคล ซึ่งการติดต่อสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลย่อมต้องอาศัยบุคลิกภาพ เจตคติ ความคิดของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาทางสังคม จึงจะทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตรวมกัน และสามารถทำงานรวมกันได้อย่างมีความสุข

การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมนั้นเป็นความสามารถที่เราสามารถรู้จักเข้าใจความรู้สึก ความต้องการทางจิตใจ หรือความต้องการต่าง ๆ ของคนที่เราเกี่ยวข้องกับ รู้จักการแสดงออกอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ (น้ำผึ้ง เลหาบุตร, 2560) ประกอบไปด้วยเน้นให้นักเรียนได้รับการเสริมสร้างทั้งทักษะและคุณลักษณะไปพร้อมกัน แนวคิดทักษะทางสังคม 4 ด้านได้แก่

1. ครอบครัว ลักษณะครอบครัวและบรรยากาศ ภายในครอบครัว มีผลต่อการพัฒนาทางด้านสังคมของเด็ก เช่น ครอบครัวอบอุ่น มีความรักและความเอาใจใส่ต่อกัน เป็นพื้นฐานในการช่วยปรับตัวเข้ากับเพื่อน นอกจากนี้ เจตคติ ค่านิยม แนวทางการปฏิบัติในครอบครัวก็เป็นแนวทางของการพัฒนาทางสังคม โดยพัฒนาทางสังคมเริ่มต้นตั้งแต่ในครรภ์มารดา พ่อแม่มีการสื่อสารและความคาดหวังที่มีต่อลูก ทักษะที่คล่องตัวและแม่เริ่มมีสัมผัสแรกคลอด หลังคลอด ถ้าพ่อแม่ให้การเลี้ยงดูที่ดีเด็กก็จะปรับตัวได้ดีต่อไป

2. สิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ครอบครัวตั้งอยู่มีผลต่อการพัฒนาทางสังคม เช่น อยู่ในสังคมเมืองหรือชนบท สังคมเกษตรกรรมหรือ อุตสาหกรรม เป็นต้น

3. โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา สภาพทั่วไป บรรยากาศของโรงเรียน ครู นโยบายหรือปรัชญาการศึกษาของโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ช่วยส่งเสริมและเป็นแนวทางในการพัฒนาการทางสังคมของเด็ก

4. กลุ่มเพื่อนและการสร้างค่านิยมระหว่างเพื่อน มีผลต่อการพัฒนาการทางสังคมและมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก คือ ถ้าเด็กเข้ากับเพื่อนได้ดี จะเรียนดี สุขภาพจิตดีและมั่นใจในตนเอง

ชญาณิชฐ์ สุระเสนา (2559) ได้อธิบายไว้ว่าการที่บุคคลจะมีทักษะทางสังคมเหมาะสมได้นั้นเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการรู้คิด ปัจจัยด้านอารมณ์ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ กิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมสามารถจัดตลอดเวลา หรือบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ครูพัฒนาให้กับเด็กก็ได้ ซึ่งจุดประสงค์ที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้ทักษะทางสังคม มี 4 ประการ คือ

1. รู้จักคำว่า “เพื่อน” เพื่อให้รู้จักการเข้าสังคมโดยเข้าถึงมโนทัศน์ต่อไปนี้ คือ คนมีชื่อชอบให้คนเรียกชื่อของตน คนมีลักษณะเฉพาะบุคคล เพื่อนต่างกัน มีเพื่อนสนุกกว่าไม่มีเพื่อน ผู้ใหญ่เป็นเพื่อนกับเด็กได้ และสัตว์เลี้ยงเป็นเพื่อนกับเราได้

2. การเป็นเพื่อนที่ดี การเรียนรู้ถึงการปฏิบัติตนเพื่อจะเป็นเพื่อนที่ดีกับผู้อื่น สิ่งที่เด็กต้องเรียนรู้ เช่น ถ้าอยากมีเพื่อนเราต้องเป็นเพื่อนคนอื่น การยอมรับกันและกันคือการสร้างมิตร ต้องสนุกกับเพื่อน ความอดทนจำเป็นต้องใช้เพื่อการเป็นเพื่อน

3. การเป็นมิตร การให้เด็กได้เรียนรู้ถึงเพื่อนที่ต้องใส่ใจแก่กัน มโนทัศน์ที่เด็กต้องเรียนรู้ ได้แก่ การช่วยเหลือกัน การแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อ การยอมรับ การทำงานเป็นทีม และการเป็นผู้นำผู้ตาม เป็นต้น

4. การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สิ่งที่เด็กต้องเรียนรู้จะเป็นโลกกว้าง ได้แก่ ชุมชนและโลกรอบตัว มโนทัศน์ที่เด็กต้องเรียนรู้ ได้แก่ วัฒนธรรมประเพณี อาชีพ บ้านและชุมชน สถานที่อยู่และแหล่งทรัพยากร เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยมุ่งเน้นทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาตามลักษณะความพร้อม ความต้องการ ทั้งนี้ในการที่บุคคลในสังคมมีทักษะทางสังคมที่ดีนั้นย่อมส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นมีความสามารถทางสังคม สามารถที่จะปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบไปด้วย ปัจจัยภายในตนเอง ปัจจัยจากครอบครัว ปัจจัยจากโรงเรียน ปัจจัยจากเพื่อน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

สรุปผล

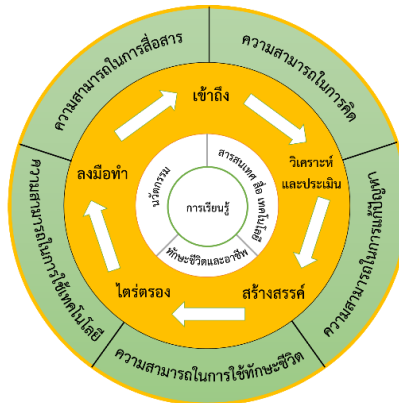
การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึกฝน เป็นพฤติกรรมทั้งที่สามารถสังเกตเห็นได้และไม่สามารถสังเกตเห็นได้ ได้แก่ สภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ ความต้องการและความสนใจของเด็ก ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ความสามารถต่าง ๆ ของเด็กถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญกับสถานการณ์ เห็นได้จากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมที่สังคมพึงปรารถนา ช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถทำงานร่วมกันสามารถแก้ปัญหาโดยสันติวิธีเมื่อเกิดความขัดแย้ง รู้จักคิด และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อตนเองและสังคมได้ สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะที่จะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและมั่นคงในชีวิต ทฤษฎีการเรียนรู้ แบ่งเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มพฤติกรรมนิยม นักทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ พาฟลอฟ (Ivan Pavlov) ธอร์นไดร์ (Edward Thorndike) และสกินเนอร์ (B.F.Skinner) กลุ่มพุทธรนิยม/ปัญญานิยม นักทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ บรูเนอร์ (Bruner) เลวิน (Lewin) จีน เพียเจต์ (Jean Piaget) และลอเรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberh) กลุ่มมนุษยนิยม นักทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ มาสโลว์ (Maslow) โรเจอร์ส (Rogers) โคมส์ (Knowles) กลุ่มทฤษฎีผสมผสาน นักทฤษฎีกลุ่มนี้ ได้แก่ กานเย (Gagne)

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม มีหลายทฤษฎีตามแนวคิดของ ชิกมันด์ ฟรอยด์ ฟรอยด์ การ์ดเนอร์ แบนดูรา และ Olhloff, J. & Olhloff, L. ตามที่กล่าวมาข้างต้นสามารถใช้อธิบายการมีทักษะทางสังคมได้เหมือนกัน ได้เน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ สามารถพัฒนาขึ้นตามวัยของบุคคล เมื่อบุคคลมีการเจริญเติบโตขึ้น ย่อมมีพัฒนาการทางด้านร่างกายที่พร้อมจะนำไปสู่การพัฒนาทางสังคมของบุคคล ซึ่งการติดต่อสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลย่อมต้องอาศัยบุคลิกภาพ เจตคติความคิดของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาทางสังคม ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตการมีทักษะทางสังคมที่มากพอจะทำให้สามารถเลือกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง และมีผลลัพธ์ที่ดีมากยิ่งขึ้น ถ้าสมาชิกในสังคมมีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมที่ดีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมก็จะดีด้วย อันจะทำให้สังคมมีความสุข หากไม่มีการพัฒนาทักษะทางสังคมก็จะกลายเป็นคนที่มีปัญหาไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขได้ เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในการเลือกปฏิบัติในการเผชิญสถานการณ์หรือการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคม เป็นการพัฒนาทักษะความสามารถของนักเรียนด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น ผู้เขียนได้สรุปมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการศึกษา

ภาพที่ 1 การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม

จากภาพสรุปได้ว่า การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม มีกระบวนการ ดังนี้
วงกลมที่ 1 การเรียนรู้ ควรดำเนินการ ดังนี้

1. การเรียนรู้วัฒนธรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการร่วมมือ
2. การเรียนรู้สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย นักเรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อและความรู้ด้านเทคโนโลยี
3. การเรียนรู้ชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะทางสังคม ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ

วงกลมที่ 2 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ นั่นคือ ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล วิเคราะห์ พร้อมทั้งประเมินคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล สร้างสรรค์เนื้อหาในรูปแบบของสื่อผสมผ่านเครื่องมือดิจิทัล ตรวจสอบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตและการสื่อสารกับผู้อื่น

โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและหลักจริยธรรม รวมถึงใช้เครื่องมือดิจิทัลแบ่งปันความรู้ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

วงกลมที่ 3 การพัฒนาทักษะทางสังคม ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร ใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงผลกระทบที่มีต่อตนเอง และสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิด สังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่ การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องเหมาะสม และมี คุณธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา สมบูรณ์. (2558). รูปแบบการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของเยาวชนชนเผ่ามูเซอแดงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- จรีลักษณ์ รัตนพันธ์. (2557). ทักษะทางสังคม. เข้าถึงได้จาก https://jareeluk.blogspot.com/2014/09/blog-post_27.html.
- ชญาณิชฎ์ สุระเสนา. (2559). การให้คำปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ. (ดุสิตบัณฑิตปริญญาดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2559 ตุลาคม-ธันวาคม). การพัฒนาผู้เรียนโดยใช้โครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 13(63), 1-9.
- น้ำผึ้ง เลาบุตร. (2560). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และทักษะทางสังคม โดยจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงการ สำหรับเด็กปฐมวัย. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิธิบุญอวี ปือราเฮง. (2558). ผลของการสอนแบบบูรณาการด้วยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านสื่อประสม และนวัตกรรมคุณลักษณะศึกษาด้านทักษะทางสังคมที่มีต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระการเรียนรู้ศาสนประวัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นุชรี อุปภัย. (2556). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร หนูมงกุฎ. (2557). ผลของการใช้ชุดภาพร่วมกับการแสดงบทบาทสมมติเพื่อเพิ่มทักษะทางสังคมของนักเรียนนอกทิสติก. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาพิเศษ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2556). *การวัดและประเมินเด็กแนวใหม่: เด็กปฐมวัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : บารากซ์.
- สุดาพร ปัญญาพฤกษ์ และเสริมศรี ไชยสร. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครูยุคใหม่. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*, 9(2), 15-26.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อชรา เอิบสุขสิริ. (2557). *จิตวิทยาสำหรับครู*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อธยา เมตไธสง. (2557). การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเรียนรู้ (Learning Together Technique) รหัสวิชา ส. 16101 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม โรงเรียนวังยางวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Goleman, D. (2006). *Social intelligence; Why it can Matter More than IQ*. New York : Bantam Books.
- Knowles, M.S. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers*. Chicago : Follett Publishing Company.
- National Association of School Psychologist. (2008). *Ready to learn, empowered to teach: Excellence in education for the 21st Century*. Bethesda, MD : Author.
- Ollhoff, J. & Ollhoff, L. (2004). *Getting Along Teaching Social Skills to Children and Youth*. MN : Sparrow Media Group.
- Schwinn, T. M., et al. (2010). *Preventing drug abuse among adolescent girls: Outcome data from an Internet-based intervention*. Prevention Science.
- Volkmar, F., et al. (2005). Asperger syndrome. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 35(2), 145–158.